

RO1 Обобщен доклад - Иновативни модели за развитие на предприятия, ориентирани към общността

**Финансирано от
Европейския съюз**

Отказ от отговорност: Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейският съюз, нито EACEA.

Координираща организация

Технологичен университет на Шанън (Technological University of the Shannon)

Катедра по приложни науки (TUS Мидуест)

Нйна Роуд, Търлес, графство Типърари

Д-р Шейн О'Съливън, д-р Бриджит Къруан, д-р Мари Тейлър

Shane.osullivan@tus.ie

Bridget.kirwan@tus.ie

Marie.taylor@tus.ie

Партньори по проект ComEnt – данни за контакт

Организация	Държава	Лице за контакти	E-Mail
Технологичен университет на Шанън Technological University of the Shannon	Ирландия	Shane O'Sullivan	Shane.osullivan@tus.ie
Висше училище на Форалберг за приложни науки Fachhochschule Vorarlberg (FHV – Vorarlberg University of Applied Sciences)	Австрия	Robert Moosbrugger	robert.moosbrugger@fhv.at
ACEEU GmbH	Германия	Aventia Wilona-Jülich	wilona@aceeu.org
Archivio della Memoria	Италия	Sergio Pelliccioni	sergio@archiviodellamemoria.it
Бургаски свободен университет	България	Milen Baltov	mbaltov@bfu.bg
Фондация "Alaturi de Voi Romania"	Румъния	Achitei Angela	angela.achitei@alaturidevoi.ro
Communities Creating Jobs	Ирландия	Ciaran Lynch	clynch2810@gmail.com

Проектът „Насърчаване на иновациите чрез подхода „Водено от общностите местно развитие“ (ComEnt) е финансиран по Програма "Еразъм+", КД 2 „Партньорства за сътрудничество между организации и институции“

Договор №: 2021-1-IE02-KA220-HED-000032236

Съдържание	
Графики	Error! Bookmark not defined.
Въведение	Error! Bookmark not defined.
Представяне на проект ComEnt	Error! Bookmark not defined.
Резюме на доклада	Error! Bookmark not defined.
Част 1: Концепция за предприятие водено от общността	7
Част 2: Методология	11
Стратегия за провеждане на проучването	Error! Bookmark not defined.
Събиране на данни.....	Error! Bookmark not defined.
Етика на научните изследвания.....	Error! Bookmark not defined.
Част 3: Основни констатации	14
А. Предприятие, водено от общността.....	Error! Bookmark not defined.
Б. Фактори, които стимулират предприятията водени от общността	Error! Bookmark not defined.
В. Бариери в развитието на сектора от предприятия водени от общността	Error! Bookmark not defined.
Г. Съображения по отношение на политиките	Error! Bookmark not defined.
Част 4: Изисквания за изграждане на капацитет	Error! Bookmark not defined.
Част 5: Изводи.....	Error! Bookmark not defined.
Библиография.....	Error! Bookmark not defined.

Графики и фигури

Фигура 1: Прилики между предприятие, водено от общността и социално предприятие (Източник: Национален доклад, изготвен от АСЕЕУ)	7
Фигура 2 Социалните предприятия и екосистемите от социални предприятия в Европа	8
Фигура 3: Резюме на проведените дълбочинни интервюта чрез метода на конкретния случай (Case Study) от всеки от партньорите по проекта.....	15
Фигура 4: Карта на социалните предприятия в Румъния	Error! Bookmark not defined.
Фигура 5: Налични структури за подкрепа за откриване на социално предприятие (Европейска комисия)	Error! Bookmark not defined.
Фигура 6: Движещи сили и тенденции в развитието на социалните предприятия	Error! Bookmark not defined.
Фигура 7: Степен на приемане на концепцията за социално предприятие	Error! Bookmark not defined.

Въведение

Представяне на проект ComEnt

Проктът „Насърчаване на иновациите чрез подхода „Водено от общностите местно развитие“ (ComEnt) е финасиран по програма "Еразъм+", Ключова дейност 2 „Партньорства за сътрудничество между организации и институции“. Консорциумът от партньори включва: Технологичен университет на Шанън (Ирландия: координатор); Висше училище на Форалберг (Австрия); ACSEEU (Германия); Archivio della Memoria (Италия); Бургаски свободен университет (България); фондация „Alaturi de Voi Romania“ (Румъния) и Communities Creating Jobs (Ирландия).

Предприемчивата общност се занимава не само с капитализъм, а се стреми да изгради жизнеспособна и устойчива социална, икономическа и културна екосистема. Общностите, които се занимават с предприемачество включват интегрирана комбинация от социални, частни и държавни предприятия, като всяко от тях добавя стойност. Според Cooke (2018 г.) съществуват достатъчно ресурси (активни и пасивни), притежавани от държавните органи, общностния и доброволческия сектор, както и от частния сектор, които могат да бъдат използвани продуктивно за създаване и поддържане на социални предприятия, собственост на общността.

Проектът „ComEnt“ дефинира воденото от общността предприятие като организация, притежавана и управлявана от общността, чиято мисия и визия са насочени към обслужване на лица от определен географски район (предимно места в неравностойно положение) и/или общности по интереси (предимно маргинализирани групи в обществото). Това конституира предприятията на общността като отделна група в рамките на по-широкия сектор на социалните предприятия, които не само търгуват със социална цел, но и реинвестират всяка печалба по начин, който осигурява ползи за определена общност.

Насърчаването и прилагането на подхода на воденото от общностите местно развитие (ВОМР) за създаване на предприятия на общността би било иновативна стъпка в насърчаването на трудовата интеграция (обучение и интеграция на хора с увреждания и безработни); предоставянето на ключови социални услуги (здравеопазване, благосъстояние и медицински грижи, здравни и детски услуги, услуги за възрастни хора или помощи за хора в неравностойно положение) и предоставянето на възможност за устойчиво местно развитие на общностите в неравностойно положение (Европейска комисия, 2020 г.). ВОМР е подход за развитие „отдолу нагоре“ / инициативи за развитие на местно равнище, при който местните общности или конкретна група от хора идентифицират нуждите и предизвикателствата в своя район, предлагат решения и определят иновативни проекти за справяне с предизвикателствата. Подходът ВОМР изисква от общностите да работят с различни публични и частни заинтересовани страни по интегриран начин, като по този начин се улеснява насърчаването на иновативни и устойчиви проекти. Изключително важно е висшите учебни заведения, в партньорство с обществения и доброволческия сектор, да предприемат провеждането на изследвания по темата за предприятията, водени от общността.

Освен това е също толкова важно студентите и съответните заинтересовани страни да се обучават относно начините, по които предприятията, притежавани от общността, могат да улеснят воденото от общността местно развитие, като по този начин се преодолява социално-икономическото неравенство в необлагодетелстваните райони и сред маргинализираните групи. Ето защо основните цели на проекта ComEnt са:

- Да се идентифицират и проучат примери за най-добрите практики за успешни предприятия, водени от общността и да се определят критичните им фактори за успех.
- Да се развиват и усъвършават знанията, уменията и компетенциите на обучаемите по отношение на концепцията за водено от общността местно развитие и предприятия, собственост на общността и
- Да се прилага законова консултативна рамка за насърчаване на общностите да станат „предприемчиви“.
- Да се разработи учебна програма и свързани с нея ресурси за преподаване и обучение,
- С препоръчителен фокус върху: моделите и подходите на водените от общността предприятия; лидерството, човешки ресурси и оперативно управление воденото от общността предприятие; управление / правна рамка на предприятието и финанси.;
- Да се привлекат висшите учебни заведения, създателите на политики и съответните заинтересовани страни, свързани с развитието на общността, с цел възпроизвеждане на тази иновативна образователна програма след приключване на проекта.

Основният резултат от проекта ще бъде акредитирана програма на тема „Развитие на предприятия в общността“. Тази програма потенциално може да бъде предоставена и на други висши училища във всички държави членки и ще осигури на практикуващите и обучаемите знания и умения за развитие на устойчиви и иновативни общностни предприятия. Всички материали по програмата, включително учебната програма, учебното съдържание, моделите за оценяване и акредитация, ще бъдат предоставени безплатно.

Резюме на доклада

Настоящият доклад представя констатациите от изследователски продукт 01 (RO 01), създаден по проекта „ComEnt“: национални доклади и обобщен доклад за състоянието на иновативните модели на предприятията, водени от общността. В техническото задание за този изследователски продукт е посочено следното:

“Този доклад ще бъде публикуван като встъпителен документ, който ще послужи за разработването на материалите за обучение. Докладът ще бъде публикуван на уебсайта на проекта, на уебстраниците на партньорите и на други подходящи уебсайтове и хранилища. Обобщеният доклад ще бъде редактиран на английски език, след което ще бъде преведен на езиците на партньорите в консорциума. Този доклад е основен източник, както за повишаване на осведомеността на заинтересованите страни, така и за широката общественост относно значението на общностните предприятия. Изследователският продукт ще бъде споделян и със създателите на политики, тъй като развитието на предприятията, водени от общността е иновативен пример за насърчаване и поддържане на заетостта в по-изоставащи райони и сред маргинализирани групи в обществото.“

По тази причина основните изводи от изследването оказват влияние върху разработването на политики в областта на социалното включване и местното икономическо развитие. Основните констатации и препоръки ще послужат за разработване на учебна програма и материали за специален курс по темата за водените от общността предприятия.

Докладът се състои от:

Част 1 – Представя концепцията за водено от общността предприятие.

Част 2 – Представя методологията, използвана за събиране на данни за настоящия доклад - инструменти и техники, използвани за събиране и анализ на данни.

Част 3 – Описва констатациите и обсъжда тяхното тълкуване, като поставя специален акцент върху изискванията за изграждане на капацитет.

Част 4 – Обобщение и заключение (включително разработване на Сертификат за развитие на предприятия, водени от общността).

Част 1: Концепция за предприятие водено от общността

Проектът „ComEnt“ дефинира воденото от общността предприятие като *организация, притежавана и управлявана от общността, чиято мисия и визия са насочени към обслужване на лица от определен географски район (предимно места в неравностойно положение) и/или общности по интереси (предимно маргинализирани групи в обществото)*. От тази гледна точка, според проекта водените от общността предприятия трябва да се разглеждат като отделна група в рамките на по-широкия сектор на социалните предприятия, които не само търгуват със социална цел, но и реинвестират всяка печалба по начин, който осигурява ползи за определена общност.

Въпреки това, Съветът за акредитация на университети, ангажирани с предприемачество (АСЕЕУ), в анализ на терминологията, използвана от Европейската комисия за дефиниране на предприемаческите организации, посочва, че Европейската комисия (2022 г.) използва в официалните си документи и на уебсайта си термина „социално предприятие“ вместо термина „водено от общността предприятие“. Ето защо, проектът проучи дали значението и определението, което Европейската комисия приписва на този термин, се различава съществено от това, което консорциумът по проекта определя като „водено от общността предприятие“.

В литературните източници се отбелязва, че Европейската комисия (2022 г.) определя мисията и визията на социалното предприятие като организация, която съчетава обществените цели с предприемачески дух. По-конкретно, ЕС използва термина „социално предприятие“, за да обхване следните видове предприятия:

- *Организациите, които поставят социалната или обществената цел за общото благо в центъра на своята търговска дейност, често под формата на високо ниво на социални иновации*
- *Организациите, чиито печалби се реинвестират за постигане на обществена цел*
- *Организациите, в които структурата на ръководството отразява мисията на предприятието, като използва демократични принципи и принципи на участие.*

Фигура 1: Прилики между предприятие, водено от общността и социално предприятие (Източник: Национален доклад на АСЕЕУ)

	Водено от общността предприятие	Социално предприятие
Мисия и визия	<ul style="list-style-type: none">• обществена цел + предприемачески дух	<ul style="list-style-type: none">• Служи на хората от определен географски

	<ul style="list-style-type: none"> • социални, екологични и свързани с общността цели 	<p>регион основно места с неравностойно географско положение)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Служи на общности по интереси (маргинализирани групи в обществото)
Вид бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • Социалната цел е причината за търговска дейност • Печалбите се реинвестират, за да се постигне социалната цел • Демократичните принципи на участие са заложени в организационната структура 	<ul style="list-style-type: none"> • Организация, притежавана и управлявана от общността

По-съвременните дефиниции на социалното предприятие, които дава Европейската комисия (2020 г., стр. 29, Таблица 2), стъпват на модела, създаден от Инициативата за социален бизнес (SBI) и се фокусират около три основни теми: улесняване на процеса на получаване на финансиране за социалните предприятия, повишаване на видимостта на социалното предприемачество и създаване на благоприятна правна среда за социалните предприятия.

Фигура 1 Социални предприятия и екосистеми в Европа

Main dimension	General definition	Minimum requirements
Entrepreneurial/ economic dimension⁽²⁾	<p>Stable and continuous production of goods and services</p> <p>> Revenues are generated mainly from both the direct sale of goods and services to private users or members and public contracts.</p> <p>(At least partial) use of production factors functioning in the monetary economy (paid labour, capital, assets)</p> <p>> Although relying on both volunteers (especially in the start-up phase) and non-commercial resources, to become sustainable, SEs normally also use production factors that typically function in the monetary economy.</p>	SEs must be market-oriented (incidence of trading should be ideally above 25%).
Social dimension	<p>The aim pursued is explicitly social. The product supplied/ activities run have a social/general interest connotation</p> <p>> The types of services offered or activities run can vary significantly from place to place, depending on unmet needs arising at the local level or in some cases even in a global context.</p>	Primacy of social aim must be clearly established by national legislations, the statutes of SEs or other relevant documents.
Inclusive governance-ownership dimension	<p>Inclusive and participatory governance model</p> <p>> All concerned stakeholders are involved, regardless of the legal form.</p> <p>> The profit distribution constraint (especially on assets) guarantees that the enterprise's social purpose is safeguarded.</p>	The governance and/or organisational structure of SEs must ensure that the interests of all concerned stakeholders are duly represented in decision-making processes.

Въпреки различията, основните характеристики на дефинициите за „водено от общността предприятие“ и „социално предприятие“ подчертават социалната (или обществена) цел на

предприятието или чрез определяне на целта на предприятието като „социална“, или чрез посочване на целевата група и мястото на предприемаческите дейности (маргинализирани социални групи/места в неравностойно положение). Освен това и двете определения изтъкват един конкретен аспект на този вид предприятия, а именно реинвестирането на печалбата за постигане на социална цел. Това, което може да бъде от значение за едно предприятие на общността, е степента на участие на „общността“ като ключова заинтересована страна в предприятието на ниво вземане на решения.

В рамките на консорциума по проекта „ComEnt“ бе постигнат консенсус, че „предприятията, водени от общността“ могат да бъдат обособени като подкатегория в рамките на по-широката група социални организации, попадащи в екосистемата на „социалните предприятия“. В тази връзка партньорите по проекта използват „езика“ на общностното и социалното предприятие като взаимозаменяеми, а в някои страни-партньори като Австрия не съществува понятието „общностно предприятие“ (*Gemeinwesen-orientierte Unternehmen* на немски език)." (Национален доклад- Австрия) и вместо това темата обикновено се включва в изследванията на социалните предприятия. Предизвикателството се състои в това, че „социалните предприятия“ понякога са по-скоро незабележими и не са добре познати. Много от тях дори не се идентифицират като социални предприятия или не се наричат така". (ЕС 2020, стр. 5).

В България има силен фокус върху предоставянето на услуги за уязвимите групи в обществото, като отношенията с общините като изпълнители на услуги се очертават като важен фактор. Макар че „организациите за социална ангажираност" в България (Маринова, Йонева, 2021) имат богата история и традиции, особено когато става въпрос за типа на силното кооперативно движение и читалищата, на този етап концепцията е сравнително слабо развита. В Италия социалните предприятия са намерили особено благоприятни условия и секторът е утвърден (понастоящем функционират около десет хиляди социални предприятия) и добре подкрепен от политиките и законодателството. Общностните предприятия могат да бъдат определени като:

- 1) Пазарни предприятия (пазарно ориентирани предприятия)
 1. Специализирани предприятия за хора с увреждания - най-разпространеният вид, устойчиви предприятия, създадени съгласно Закона за интеграция на хората с увреждания.
 2. Специализирани общински предприятия за хора с увреждания - това е междинен тип между независимите специализирани предприятия и общинските социални предприятия.
- 2) Предприятия с фокус върху социалните ползи, а не върху печалбата.
 1. Общински социални предприятия (или публично-частни партньорства с участието на общината).
 2. Предприятия на организации с нестопанска цел - неправителствени организации, които използват средствата за финансиране на своите дейности.
 3. Социални услуги за уязвими групи, при които предприятието осигурява заетост и действа като допълнителен източник на финансиране. Участието на клиентите е съществена характеристика на тези предприятия.

Следователно това, което отличава тези социални предприятия, е степента, в която общността участва в работата на предприятието, но може би и по-значително - степента, в която предприятието може да допринесе за обогатяването на социалната структура на общността.

В Ирландия концепцията за предприятие, водено от общността е силно преплетена с концепцията за социално предприятие. Опитът на участниците в проучванията на конкретни случаи показва, че много от тях са били мотивирани от необходимостта да развият услуги в рамките на своята общност в отговор на изчезващи услуги или западаща икономика в района. Тази перспектива потвърждава значението на „приобщаващото управление“ като ключова характеристика на социалното предприятие. В регламента (Регламент (ЕС), 2021/1057, стр. 36) са определени следните характеристики на социалното предприятие, което притежава следните характеристики:

1. постигането на измеримо, положително социално въздействие, което може да включва и въздействие върху околната среда, като основна социална цел, а не генерирането на печалба за други цели, и която предоставя услуги или стоки, които генерират социална възвръщаемост, или използва методи за производство на стоки или услуги, които включват социални цели;
2. използва печалбата си преди всичко за постигане на основната си социална цел и има предварително определени процедури и правила, които гарантират, че разпределението на печалбата не подкопава основната социална цел;
3. *се управлява по предприемачески, **приобщаващ**, отговорен и прозрачен начин, по-специално чрез включване на работници, клиенти и заинтересовани страни, върху които бизнес дейностите на предприятието оказват въздействие;*

В Румъния политическият опит след 1989 г. е повлиял върху развитието на сектора на социалните предприятия. Този опит е отразен и в други страни в Централна и Източна Европа. В периода след 1989 г. се наблюдава възраждане на сдруженията и другите организации с нестопанска цел (ОНЦ). Румънските социални предприятия имат дълбоки корени в асоциациите, взаимоспомагателните дружества и традициите на кооперациите. Сдруженията и фондациите са действали като най-важните предприемачи в областта на политиките, прокарвайки темата за социалните предприятия в дневния ред на правителството. Развитието на социалната икономика се разглежда като решаващо за развитието на румънския икономически сектор.

Опитът на партньорите показва, че едно от предизвикателствата при определянето на отделен сектор на предприятията водени от общността е, че правните структури, използвани от тях, са различни. Социалните предприятия могат да бъдат регистрирани като дружества с ограничена отговорност, кооперации, тръстове и т.н. Например в Австрия четирите вида традиционни организации, свързани със социалното предприемачество, се класифицират като: кооперации, организации с нестопанска цел (ОНЦ), колективни социални предприятия и социални предприятия. (вж. по-долу) В Австрия също така няма консенсус сред създателите на политики и практикуващите юристи относно това дали една обща правна рамка за социалните предприятия би имала смисъл (Европейска комисия, 2020 г., стр. 57).

	Longest-standing traditions		Younger traditions		
Social enterprise traditions	Cooperatives		NPOs	Newly established collective social enterprises	Social businesses
Characteristics	Community-led cooperatives with a focus on social aims and a community and common-good orientation	Large cooperatives with a focus on social aims and a public-benefit orientation (mainly limited-profit housing)	Collectively founded non-profit organisations with a self-help as well as a public-benefit orientation, active in several action fields	Collectively founded non-profit-maximising organisations with a public-benefit orientation, active in several action fields	Mostly individually-driven young start-ups with a social mission

В Австрия социалните предприятия се регистрират под една от следните форми:

- Дружество с ограничена отговорност в обществена полза (*gemeinnützige GmbH*)
- Дружество с ограничена отговорност (*GmbH*)
- Сдружение (*Verein*)
- Кооперация (*Genossenschaft*)
- Еднолично дружество (*Einzelunternehmer*)
- Корпорации на Католическата църква (*Körperschaften kirchlichen Rechts*) (Източник: Национален доклад- Австрия)

По сходен начин в Италия също има добре развита правна рамка в подкрепа на сектора на социалните предприятия. В резултат на проведените проучвания на конкретни случаи (case studies) бяха установени следните общи черти с предприятията, водени от общността. Наличието на предприемачески дух и намерения съчетава социални и икономически съображения, при които социалната цел се счита за първостепенна по значимост. Въпреки че в началото на работата по проекта „ComEnt“ беше постигнато съгласие фокусът да е върху общността по място и общността по интереси, концепцията, основана на проучванията на конкретни случаи, може да включва и общности, които се основават на идентичността, общности на нуждите и общности на практиката, като ключовата характеристика трябва да бъде участието на общността в ръководството на предприятието и вземането на решения.

Що се отнася до въпроса за предприятията, водени от общността и социалните предприятия, изглежда, че от теоретична и практическа гледна точка секторът на общностните предприятия може да се разглежда като подгрупа на сектора на социалните предприятия. Това, което може би отличава сектора на предприятията, водени от общността от по-широкия сектор на социалните предприятия, е произходът на предприятието, т.е. върху какво се гради, какъв е характерът му и по-специално ангажираността - чувството за собственост на общността и постоянното участие в дейността и вземането на решения в предприятието. Предприятието, водено от общността следва да се характеризира с разпознаваемото участие на тази общност в дейността на организацията.

Част 2: Методология

В съответствие със задачите на проекта основната цел на този изследователски продукт е „да се анализират иновативните процеси и модели, свързани с моделите на водените от общността предприятия в избраните държави-партньори и на европейско равнище". Консорциумът по проекта постигна съгласие да се използва следната методология за изготвянето на настоящия доклад по време на първата среща по проекта през пролетта на 2022 г.

Първоначално консорциумът по проекта организира семинар с цел анализ на контекста на общностните предприятия на европейско, национално и местно равнище. Това даде възможност на консорциума по проекта да разработи общо определение за водено от общността предприятие. Всеки от партньорите отговаряше за изготвянето на национален доклад, който да съдържа преглед на сектора на водените от общността предприятия в съответната страна; възможностите и предизвикателствата, пред които е изправен секторът; изискванията за изграждане на капацитет; и препоръки по отношение на политиките. ACSEEU отговаряше за изготвянето на общоевропейския доклад, докато Технологичния университет ан Шанън и Communities Creating Jobs изготвиха съвместен национален доклад за Ирландия. Всеки доклад трябваше да съдържа минимум три примера за най-добри практики в областта на водените от общността предприятия. След финализирането на националните доклади беше изготвен обобщен доклад за иновативните модели на общностните предприятия (настоящият доклад).

Стратегия за провеждане на проучването

За да се подпомогне изследването, беше решено да се използва подход на стратифицирана извадка с цел да се идентифицират набор от водени от общността предприятия, като се използват следните критерии: мащаб и сектор на дейност; година на създаване и управленски/правни структури. Беше избрано ключово лице от предприятието, което да участва в полуструктурирано интервю. Това лице трябваше да е запознато с финансовите оперативни процедури на предприятието и с неговата социална мисия и мисия в рамките на общността. Типичните примери включват: (а) главният изпълнителен директор/изпълнителният директор (б) финансовият мениджър или (в) председателят на управителния съвет или управителите/другите членове на управителния съвет.

Събиране на данни

Полуструктурирани интервюта

Партньорите се договориха да използват метода на полуструктурираните интервюта, като интервютата да се проведат персонално с всеки интервюиран, с фокус върху:

- I. Информация за организацията
- II. Причини за създаване на воденото от общността предприятие
- III. Как функционира воденото от общността предприятие
- IV. Как организацията управлява финансите си
- V. Ръководен екип и управленски подход в организацията, планове за бъдещето
- VI. И накрая ..други въпроси, които имат отношение

(Виж Приложение 1 за пълния списък от въпроси)

За целите на това изследване беше използвано проучване на множество случаи с холистичен дизайн, при което единицата за анализ е цялото социално предприятие, въз основа на методологията за проучване на случаи на Yin (2003). Всеки от партньорите предприе три проучвания на конкретни случаи, представящи разнообразието от обществени предприятия (вж. фигура 1 по-долу) в собствената си държава. Данните бяха събрани с помощта на полуструктурирани интервюта с основните заинтересовани страни във всеки от случаите и изготвяне на пълен доклад, както е видно от приложенията.

Анализ на данни

В процеса на обработка на получените интервюта беше използвана индуктивна методология, която идентифицира общите черти и различията във всички конкретни случаи (казуси) чрез подхода на тематичен анализ. Беше използвано взаимодействието между дедуктивно (основано на концепции) и индуктивно (основано на данни) разработване на категории. Накрая беше извършен кръстосан синтез (Yin, 2003), за да се изведат основните констатации и препоръки.

Етика на научните изследвания

Всички участници в процеса получиха предварително покана за участие, формуляр на писмо за съгласие и въпросите на изследването. Етичното одобрение беше получено от Комисията по етика на Технологичния университет на Шанън, която гарантира най-добрите практики в изследователския процес. (вж. приложенията)

Част 3: Основни констатации

Всеки от партньорите по проекта посочи по три примера за най-добри практики на предприятия, водени от общността. Тези примери трябваше да представят разнообразния спектър от общностни предприятия, функциониращи в цяла Европа. Подробности за конкретните примери са представени в материалите, качени на уебсайта на проекта, а по-долу е представено обобщение на резултатите от изследването, които се коментират допълнително в рубриките

- 1) Профил на предприятие, водено от общността
- 2) Фактори, които стимулират и подкрепят предприятията, водени от общността
- 3) Бариери и пречки в развитието на сектора от предприятия водени от общността
- 4) Съображения по отношение на политиките

Фигура 2: Резюме на проведените дълбочинни интервюта чрез метода на конкретния случай (Case Study) от всеки от партньорите по проекта

	Численост на персонала	Вид общност	Област на дейност	Фин. ресурси	Юридическа форма	Използване на доброволци	Уебсайт
Австрия							
Sunnahof	45	Общност по интереси	Социално предприятие за интегриране към заетост с фокус екология	Основно непазарни	Дружество с ограничена отговорност (GmbH)	да	www.sunnahof.or.at
AEEV	2	Общност по интереси	Възобновяема енергия	Предимно пазарни	сдружение	частично	www.aeev.at
Regio-V	3	Общност по място	Местна инициативна група (МИГ)	непазарни	кооперация	не	www.regio-v.at
REC Schnifis	N/A	Общност по място	Възобновяема енергия	пазарни	все още няма регистрация	да	
ACCEU							
Eleganz		Общност по интереси (младежи)	Интеграция на имигранти и маргинализирани групи в обществото	непазарни	НПО	да	Eleganz Bildungsplattform e.V. – ...erfolgreich in die Zukunft! (eleganz-bp.de)
Anjala Youth Centre (Finland)		Общност по интереси (младежи)	.Центровете обслужват предимно младежки дейности на регионално, национално и международно ниво, лагери и „зелени“ училища, които насърчават активна гражданска позиция и социално овластяване	непазарни	НПО	да	Nuorisokeskus Anjala - Merkityksellistä nuorisotyötä

Kulttuuripaja Kulta, Kouvola, Finland		Общност по интереси (младежи)	За подкрепа на психичното здраве на младите хора и стимулиране на социализацията при младежи от маргинализирани групи.	непазарни	НПО	да	Kulttuuripaja Kulta - Kakspy
България							
Социална чайна - Варна		Общност по интереси (младежи)	В подкрепа при осигуряване на грижи за млади хора	Смесени Пазарни и услуги	НПО	да	https://www.facebook.com/SocialTeaHouse/
Неща с душа		Лица с увреждания	Активиране на трудова заетост	пазарни	Търговско дружество притежавано от фондация		https://neshtasdusha.com/
Светът на Мария (и Бон Апети като част от Светът на Мария) - София	16	Лица с увреждания	Обществено хранене	пазарни	Фондация	да	https://www.mariasworld.org/en/
Ирландия (Технологичен Университет на Шанън)							
Suil Eile	1	Общност по интереси и място	Проект за здраве и активност за групи от общността	непазарни	Дружество с ограничена отговорност	да	https://siuleile.com/
Loughmore Tea Room		Общност по място	Чайна и магазин	пазарни	кооперация	да	https://www.facebook.com/thecottageloughmore/
Community Power (Templederry Renewable Energy Supply Ltd.)		Общност по интереси и място	Електрическа компания притежавана от общността- за ел.енергия от възобновяеми източници	пазарни	Дружество с ограничена отговорност	не	https://communitypower.ie/
Италия							

Casa Internazionale delle Donne	8	Общности по интереси	Лични услуги, обслужване на общност(и) по избор, гастрономия, настаняване, организиране на събития	Смесени Пазарни и други	Консорциум от асоциации и социални кооперации, управлявани от италианското законодателство в социалния сектор	да	https://www.casainternazionaledelledonne.org/english-version/
Casetta Rossa	15	Местна общност	Обществени и персонални услуги, гастрономия, организиране на събития, социални проекти и инициативи	Пазарни-смесени	Общност, самоуправляващо се сдружение и пространство	да	http://casettarossa.org/
Banca del Tempo	4	Общност по място	Обществени и лични услуги, гастрономия, организиране на събития, курсове, обиколки с екскурзовод, помощ за възрастни хора, помощ за домашна работа, библиотека, продажба на книги	непазарни	Комитет (сравним със сдружение с културна цел)	да	https://mammeenonso.lo.it/
Румъния							
ADV Romania Foundation (Fundatia Alaturi de Voi Romania)	45	Общност по интереси	Предоставяне на стоки и услуги на лица с увреждания и други уязвими групи.	Смесени-пазарни	фондация	да	https://alaturidevoi.ro/en/
Oilright SRL	7	Общност по интереси (увреждания)	Активиране на трудовата заетост	Смесени-пазарни	дружество с ограничена отговорност (SRL-социално предприятие)	да	https://oilright.ro/
Dream Art Centre	6	Общност по интереси (младежи в неравностойно положение)	Наставничество и консултиране на млади хора в неравностойно положение и в уязвимо положение	пазарни	Търговско дружество	да	https://dreamartcenter.ro/

Ирландия (ССЈ)							
Ballymacrbury Hostel and Community Centre	3 FT 6PT	Общност по място	Общностен център за предприемачество - училище Монтесори, спортна зала/тревни кортове, заседателни зали, театър, заведения за хранене, класове по йога и настаняване	смесени	Дружество с ограничена отговорност	да	https://www.ballymacrbury.com/
Granard Motte Project	2FT	Общност по място	Опазване на културното и историческо наследство	смесени	Дружество с ограничена отговорност	да	http://granardmotte.ie/
Sunflower Recycling	57	Общност по място (безработни)	Рециклиране и опазване на околната среда	смесени	Дружество с ограничена отговорност		http://www.sunflowerrecycling.ie/home

A. Предприятие, водено от общността

Примерите за добри практики на база конкретните случаи, посочени в националните доклади по проект „ComEnt“, показват разнообразието на сектора на общностните предприятия. Съществуват организации, които са създадени в отговор на географската и икономическата маргинализация (проект Ballymahon Motte, Ирландия); такива, които са фокусирани върху приобщаването на маргинализирани групи - хора с увреждания (Sunnahof - проект „Слънчоглед“, Австрия), млади хора („Социалната чайна“, България); инициативи, основани на изкуството, за приобщаване на млади хора с увреждания (Dream Art Centre, Румъния).

Всяко от предприятията е създадено от инициативите, предприети от членове на общността, които са искали да направят промени, които да позволят на някоя група в неравностойно положение/маргинализирана група да подобри положението си. Обстоятелствата, които е било нужно да се подобрят са икономически или свързани с подобряване начина на живот. В някои случаи това подобрение се постига чрез прякото предоставяне на самата услуга, напр. Vanca del Tempo, която предоставя услуги за възрастни хора наред с други услуги, а в други случаи - чрез продажбата на произведените продукти (понякога от самата общност), което улеснява достъпа до ресурси за предоставяне на услугите. Например, използва се печалбата преди всичко за постигане на основната социална цел и има предварително определени процедури и правила, които гарантират, че разпределението на печалбата не подкопава основната социална цел, и това отразява резултатите от проучването „Социалните предприятия и техните екосистеми в Европа“ (Европейска комисия, 2020 г., стр. 133), което класифицира три основни области на дейност, както следва:

- здравни и социални услуги
- трудова интеграция на лица в неравностойно положение
- справяне с други обществени предизвикателства.

Профилът на предприятията, водени от общността показва, че секторът се отличава с голямо разнообразие и че сред проучените случаи има предприятия, създадени за:

Икономически и предприемачески причини, които се характеризират с:

- 1) текущо производство на стоки и/или услуги;
- 2) висока степен на автономност;
- 3) значително ниво на икономически риск;
- 4) присъствието на определен брой платени работници/служители, наред с доброволците или потребителите.

Други предприятия, водени от общността с фокус върху **социалното измерение** имат следните характеристики:

- 1) Имат изричната цел да създават облаги за общността и по този начин се занимават с производството на стоки или услуги със или за тази общност;
- 2) Те са колективна инициатива, т.е. насърчават се от група граждани;
- 3) Управлението им не се основава на собствеността върху капитала;
- 4) Осигуряват широко участие в процесите на вземане на решения чрез включване, поне частично, на хората или групите, засегнати от дейността (следователно не само на работниците или не само на ползвателите, както е в случая с традиционните кооперации);

- 5) В контекста на това участие социалните предприятия често се възползват от работата и помощта на доброволци (Европейска комисия, 2020 г.), въпреки че това не е необходимо условие, за да бъдат квалифицирани като социални предприятия.

Проектът ComEnt се фокусира върху два типа общности, които са подходящи от гледна точка на общност или социално предприятие, а именно общности по място, където хората се включват, защото принадлежат към една и съща територия, или общности на интереси, където хората се събират и предприемат действия около общ интерес.

Опитът от всички партньори, обаче показва, че предприятията издигнати от общността и концепцията за социално предприятие са на различен етап на развитие в различните местоположения. Например, в Румъния социалните предприятия в момента са в начален етап на развитие. Понастоящем основният източник на подкрепа за сектора на социалните предприятия идва от Европейския съюз, те отбелязват, че „зараждащите се мрежи и коалиции за социални предприятия все още не са напълно застъпили или популяризирали концепцията и как широката общественост може да се възползва от тях.“ (Национален доклад Румъния) От друга страна, историята на социалните предприятия в Италия обхваща близо четиридесет години и концепцията за социални и общностни предприятия е добре разбрана и развита. Ролята му като подкрепа в рамките на системата за социални грижи е ясна и това довежда до развитието на голям брой и набор от обществени предприятия в Италия. Подкрепата на държавата чрез предоставяне на финансова и политическа подкрепа е от решаващо значение за сектора. (Национален доклад Италия)

Б. Фактори, които насърчават предприятия, собственост на общността

Съществуват няколко важни съображения, които са идентифицирани като критични за успеха на предприятията издигнати от общността

- ✓ Да имаш възможност да общуваш сред общност и да имаш организация в подкрепа на социалното предприятие е споменато като особено важно. Функцията на поддържащата организация е да улеснява работата в мрежа, да споделя експертиза и опит и да споделя възможности и знания за финансиране. Напр.: Форумът „Социално предприятие в България“ се състои от неформална мрежа от хора и организации, работещи в сферата на социалното предприемачество.
- ✓ Решаващите елементи за ефективното развитие и устойчивост на социалните предприятия са мерките за подкрепа на публичните власти, участието на заинтересованите страни в проектирането на дейността на социалното предприятие и създаването на стратегически партньорства. Работа в мрежа с напр. социалните услуги и по-специално местните общини също е от ключово значение, тъй като отваря нови възможности и сътрудничества.
- ✓ Предприятията ангажирани с предоставяне на социални услуги трябва да формират, развиват, действат и поддържат себе си. От ключово значение е предоставяната услуга да бъде вградена в по-широката мрежа за предоставяне на услуги. При този подход е важно общинските предприятия да не се

разглеждат като заместител на обществените услуги. Позициониране на обществените услуги като подкрепа за правилното обществено предоставяне на услуги.

- ✓ Когато предлагат услуга, имат за цел да повишат осведомеността сред членовете на общността, но последните трябва да бъдат интегрирани в обществените услуги.
- ✓ Близостта до общността, която се подкрепя и работи, да се разглежда като фасилитатор на инициативата в общността.
- ✓ Определянето на социалните и обществените услуги като специфичен икономически сектор се счита за важно и това се подкрепя от доклада на Европейската комисия. (2020)
- ✓ Друг фактор, който подпомага развитието на социалните предприятия, е участието на заинтересованите страни. От съществено значение е да се развие бизнес, който създава отговори за действителните обществени нужди. В допълнение, участието на заинтересованите страни улеснява разработването на нови услуги, вземането на решения и стандартите за качество за предприятието в общността.
- ✓ Тясната връзка между социалното предприятие и неговите заинтересовани страни може също да доведе до установяване на стратегически партньорства с други предприятия в екосистемата. В Румъния ADV (Фондация „Близо до теб“) създава картата на социалните предприятия, която е първата цифрова платформа с икономически оператори със социално въздействие в Румъния, Република Молдова и Украйна. Основната цел на тази платформа е да насърчава обществено отговорните обществени поръчки.

Фигура 4: Карта на социалните предприятия в Румъния

- ✓ Безвъзмездните средства и субсидиите от публичните власти се оказват много важен елемент за устойчивостта на социалните предприятия. Потенциалът на социалните предприятия довежда до нарастващ интерес към тяхното развитие както от частни институции, така и от публични органи (Европейска комисия, 2020 г.). Фигурата по-долу илюстрира основните видове мерки за подкрепа за стартиране на социално предприятие в европейските страни (Европейска комисия, 2020 г., стр. 73, таблица 10).
- ✓ По този начин мрежите и партньорствата между социалните предприятия са ключови елементи за постигане на успех в растежа и иновациите на моделите на социалните предприятия (Европейска комисия, 2020, стр.50).

Фигура 5 Наличие на поддържащи структури за стартиране на социално предприятие (Европейска комисия)

Видове мерки за подпомагане	Да, без ограничения	Да, с ограничения	Не е наличен
Грантове и друга подкрепа от държавни органи и европейски фондове	Австрия, Финландия, Италия, Люксембург, Малта, Нидерландия, Полша	Белгия, Кипър, Франция, Германия, Ирландия, Латвия, Литва, Румъния, Словакия	България, Хърватска, Чехия, Дания, Естония, Гърция, Унгария, Словакия, Словения, Испания, Швеция, Великобритания
Грантове и друга подкрепа от частни заинтересовани страни, фондации и организации от второ ниво	Австрия, Белгия, Хърватска, Чехия, Германия, Латвия, Литва, Люксембург, Нидерландия, Португалия, Великобритания	България, Естония, Франция, Ирландия, Италия, Малта, Португалия, Словакия, Испания	Кипър, Дания, Финландия, Гърция, Унгария, Румъния, Словения, Швеция
Частна и публична подкрепа за инкубатори и центрове за бизнес иновации	Австрия, Белгия, Естония, Финландия, Гърция, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Испания	Хърватска, Дания, Франция, Германия, Унгария, Ирландия, Италия, Португалия, Румъния, Словения, Великобритания	България, Чехия, Полша, Словакия, Испания

Фигура 6 Двигатели и тенденции на социалните предприятия

Видове системи за социално подпомагане	Основни двигатели, стимулиращи развитието на СП	Примери по страни
Слабо предлагане на социални услуги от обществените доставчици и традиционно пропуски в предоставянето на социални помощи и силна гражданска ангажираност	- Експериментирание отдолу нагоре от групи граждани на нови услуги - Консолидиране на SE благодарение на публичните политики, които регулират предоставянето на социални услуги	Гърция, Ирландия, Италия, Португалия, Испания
Разширено обществено предлагане на социални услуги, които все повече се възлагат на частни доставчици	- Приватизация на социални услуги - Динамика отдолу нагоре	Дания, Финландия, Норвегия, Швеция, Великобритания
Разширени обществени и нестопански социални структури, покриващи по-голямата част от нуждите на населението	- Обществена система за поддръжка, предназначена да поддържа работната интеграция - Възникване отдолу нагоре на СП за справяне с нови нужди	Австрия, Белгия, Франция, Германия, Нидерландия
Социални системи, претърпели драстични реформи, слаба асоциативна и кооперативна традиция	- Публични политики (безвъзмездни средства за стартиране), специално пригодени да подкрепят WISE - Инициативи с благотворителен произход и дарителски програми	Страни от Централна и Южна Европа

Източник: Европейска комисия (2020 г.)

В. Бариери, с които се сблъсква секторът на обществените предприятия

Има няколко общи бариери в страните-партньори. Те включват:

- Бюрократия, особено за по-малките и по-малко опитни асоциации. В Ирландия правилата за обществени поръчки налагат ограничения на оборота, нива на застраховка и доказан опит.

- Специфичното обучение за тези, които управляват и ръководят социалните предприятия, не е интегрирано и слабо установено в някои страни.

- Достъп до информация за възможности за финансиране, проекти и възможности за партньорство. Често само по-големите или по-опитни организации имат структурата, ресурсите, контактите, мрежата и капацитета за достъп до такава важна информация.

- Ограничената държавна подкрепа за социални или общностни предприятия, например по отношение на субсидии за заетост или липсата на мерки за подкрепа от страна на публичните органи, участието на заинтересованите страни и стратегическите партньорства може да се счита за пречка пред тяхното развитие.

- Липсата на ясни критерии за идентифициране на социалните предприятия и различните дефиниции и правни рамки за социалните предприятия в цяла Европа объркват, както и липсата на дефиниция и разпоредби относно предприятията в общността. В Ирландия, например, липсва яснота относно същността и управлението на социалните предприятия и връзката им с благотворителните организации. Общностното предприятие не се идентифицира като специфична форма на социално предприятие със своите характеристики и нужди. Сравнителният обобщаващ доклад на Европейската комисия (2020 г.) на изследването „Социалните предприятия и техните екосистеми в Европа“ предоставя преглед на степента на приемане на концепцията за социално предприятие в Европа.

Фигура 7: Степен на приемане на концепцията за социално предприятие

Степен на приемане	Държава
Политически и юридически приети - с голямо самопризнание	Ирландия, Италия, Великобритания
Предизвикани от социална икономика/социална и солидарна икономика	Белгия, Франция, Гърция, Люксембург, Португалия, Испания
Не се използва често - ограничено разпространение поради традиционните социални институции	Австрия, Дания, Финландия, Германия, Исландия, Нидерландия, Норвегия, Швеция
Политически и правно приети, но тясно разбиране (работна интеграция) - слабо разпознаваеми	България, Хърватска, Чехия, Финландия, Унгария, Литва, Латвия, Полша, Румъния, Словакия, Словения, Сърбия, Швеция
Предизвикани от други концепции, като корпоративна социална отговорност, социално предприемачество и социални иновации	Кипър, Дания, Естония, Исландия, Черна Гора, Нидерландия, Норвегия, Швеция
Възникнали по необходимост	Албания, Малта, Северна Македония, Турция

(Източник: Европейска комисия, 2020 г., стр.35)

- Трудности (особено за по-малките асоциации) при достъпа до финансиране. За някои социални и обществени предприятия може да е по-трудно да генерират капитал, тъй като потенциалните инвеститори може да не желаят да инвестират, тъй като е малко вероятно да получат атрактивна компенсация за своя риск.

- Първата стъпка към неусложнения и лесен достъп до финансови ресурси е пълното познаване и разбиране на действителните европейски политики и възможности за финансиране.

Б. Политически съображения

- Проектът ComEnt е изключително иновативен, тъй като се стреми да хронифицира нови и нововъзникващи модели на обществени предприятия, работещи в цяла Европа. Академичните среди и политиките не са разгледали адекватно тази форма на социални иновации и предприемачество като катализатор за социално-икономическо възстановяване на „изоставащите“ или периферните райони. Това предоставя възможности за усъвършенстване и пренасочване на концепциите за развитие на общността и социални предприятия за разработване на приобщаващи, устойчиви и ползотворни услуги и заетост за маргинализирани групи и/или райони в неравностойно положение.

- Обратно, приносът на кооперативния сектор в развитието на концепцията за социално предприятие и реформираната политическа рамка остава ограничен. Неотдавнашното развитие на концепцията и практиката на социалното предприятие в някои страни като Румъния е много свързано с новите разработки на концепцията за социалната икономика. Може да има известно объркване при разработването и насърчаването на ново законодателство, което признава социалните предприятия като организации с различни характеристики и добре разбрана социална роля в обществото.

- Наистина, разнообразието от характеристики на социалните предприятия беше подчертано от Европейската комисия, когато се опитваше да дефинира термина „социално предприятие“. В Инициативата за социален бизнес (SBI) (Европейска комисия, 2011 г.) Европейската комисия изрично заяви, че не се стреми към стандартна дефиниция като отправна точка за интегрирани разпоредби:

- В своя подход към този разнообразен сектор Комисията не се стреми да предостави стандартна дефиниция, която да се прилага за всички и да доведе до регулаторна усмирительна риза. Той предлага описание, основано на принципи, споделяни от мнозинството държави-членки, като същевременно защита разнообразието от политически, икономически и социални избори и капацитета за иновации на социалните предприемачи. (Европейска комисия, 2011 г., стр. 4)

- В някои страни, като Ирландия, социалното предприятие е много по-здраво вградено в общите рамки на социалната и икономическата политика, отколкото досега, с произтичащото въздействие върху по-голям достъп до възможности за финансиране и системи за подкрепа. Те са признати за предоставяне на широк набор от роли, включително предоставяне на обществени услуги от името на държавата, които иначе не винаги могат да бъдат предоставени.

Произтичащи от изследванията, проведени в националните доклади, се предлагат много политически препоръки, включително следното:

- Имате официални национални дефиниции или критерии за това какво е социално предприятие или обществено предприятие в правната рамка.

- Подобряване на достъпа до възможности за финансиране и достъпа до публично финансиране

- Подобряване на достъпа до информация за възможности за финансиране, проекти и възможности за партньорство, особено за по-малки, децентрализирани, по-малко опитни и по-малко структурирани асоциации, които се борят да намерят информация и канали за улесняване.

- Създаване на силна система за подкрепа за предприятия, базирани в общността, особено за по-малки, децентрализирани асоциации и организации.

- Извършете деbüroкратизация на процеса и стъпките за създаване на социално предприятие или обществено предприятие

- Специални надбавки за социални и обществени предприятия. В Италия, например, има специфични правила, уреждащи социалните кооперации, в които социалните кооперации попадат в специална категория, характеризираща се с „преследване на общия интерес на Общността, човешко насърчаване и социална интеграция на гражданите“ чрез управление на социални, здравни и образователни услуги (тип А); селскостопански, индустриални, търговски или услуги - насочени към заетостта на хора в неравностойно положение, извършващи различни дейности – околна среда, културно наследство, университетско образование, туризъм, изследвания и обзавеждане на културни услуги, услуги за подпомагане на социални предприятия (тип В).

- Продължаването на изследванията може да помогне за създаването на обща идентичност за социалните и общностните предприятия и да подобри осведомеността за тези сектори.

- Измерването на въздействието е важно за социалните предприятия. Докладът за наблюдение на социалното предприемачество (SENA, 2020) предлага да се подкрепят социалните предприятия и социалните предприемачи в изучаването и прилагането на методи за измерване на въздействието.

- Видимостта на социалните и общностните предприятия може да бъде увеличена чрез кампании за осведомяване и образование в училищата и университетите. Например докладът на Европейската комисия (2018 г.) идентифицира видимостта на сектора на социалните предприятия в Австрия като ограничаващ фактор за нейното развитие.

- Докладът за наблюдение на социалното предприемачество (SENA, 2020 г., стр.93) препоръчва по-силна подкрепа за социалното предприемачество като част от стратегиите за регионално развитие.

В раздела на уебсайта на Европейската комисия относно социалната икономика и приобщаващото предприемачество (2022 г.) се посочва, че Европа подкрепя социалните предприятия чрез поредица от фондове, които са част от различни европейски програми и инициативи. По-долу са дадени някои подходящи инициативи, осъществени от Европейската комисия:

- Програма на ЕС за заетост и социални иновации (EaSI): предоставя на социалните предприятия достъп до инвестиции до 500 000 евро чрез частни и публични инвеститори на национално и регионално ниво.
- Фонд за стратегически инвестиции (EFSI) Equity Instrument: този фонд подкрепя социалните предприятия чрез фондове, свързани с инкубатори/ускорители и съвместни инвестиции със социални бизнес ангели.
- Покани за проекти: през 2017 г. беше пусната покана за представяне на предложения, насочена към насърчаване на социалните предприятия да правят инвестиции. Тези средства представляват допълнителна подкрепа за капиталовите инвестиции; всъщност те могат да се използват за частично покриване на транзакционните разходи на посредниците.
- Съфинансирани проекти: от 2013 г. до днес ЕС финансира повече от 40 проекта, насочени към насърчаване на развитието на търсенето и предлагането на пазарите на социално предприемачество в Европа.
 - Европейският социален фонд плюс (ЕСФ+): тази инициатива на Европейската комисия предоставя както пряко, така и непряко финансиране за проекти. Прякото финансиране се отпуска директно от Европейската комисия на социалните предприятия, докато непрякото финансиране зависи от държавите-членки и регионите, които решават как желаят да прилагат финансирането от Европейския социален фонд (те могат да изберат да имат една национална програма или набор от регионални програми или и двете). По тази програма Европейската комисия може също да присъжда награди.
 - Работниците и доброволците в обществените предприятия трябва да бъдат подкрепяни и овластени в развитието и подобряването на своите компетенции, знания, капацитет и умения, така че да могат да предложат по-добри услуги. Това може да стане чрез предлагане на семинари и курсове за обучение, например обучение, свързано с предприемачеството, или чрез насърчаване на срещи, координирани от обществени организации, като се даде пространство на идеите на тези общности, така че те да могат да бъдат трансформирани в проекти. Тези срещи могат да бъдат финансирани и от съответните субекти от публичния сектор на различни нива; частни субекти за финансиране, като банки или големи компании, също могат да бъдат включени.

Част 4: Изисквания за изграждане на капацитет

Като част от проекта ComEnt бе разработена обучителна програма за тези, които желаят да създадат обществено предприятие или за тези, които вече работят в обществени предприятия. Има няколко фази за създаване на обществено предприятие и те са отразени в обучението. В заключение, това изследване предоставя преглед на нуждите от изграждане на капацитет на социалните предприятия. Според интервюираните потенциалните основатели на социални предприятия трябва да притежават както меки, така и твърди умения. Меки умения като комуникация, критично мислене и непредубеденост биха били много полезни при управлението на социални предприятия. В същото време са необходими и някои твърди умения. Сред тях проучването подчертава: основите на социалните медии и техните механизми, финансовото планиране и търсенето на средства от ЕС.

Основните фази и изискванията за обучение и методите за доставка, свързани с тях, са:

Предварителна фаза:

На този етап участниците обикновено са наясно каква е услугата/продуктът, който искат да предоставят, но са по-малко ясни относно структурите, които са най-подходящи за организацията, както и общите правни изисквания за създаване на общностно предприятие. Изисква се също разяснение относно доставката на услугата/продукта, което може да включва разходи, маркетинг и др.

Изискванията за обучение са:

Предприятие издиганто от общността: Характеристиките и принципите на предприятието на общността.

Правни структури за организации, включително изисквания за управление.

Бизнес планиране и операции: превръщане на идеята в реалност, кой, какво, къде, кога и как за бизнеса.

Визия, мисия и цели: Установяване на визия, мисия и цели

Планиране на човешките ресурси: Работа с доброволци и/или персонал.

Същинска част: На този етап корпоративното обучение може да бъде предоставено в смесен формат, така че участниците да могат да се възползват от опита на другия, както и да участват онлайн за по-техническите елементи на програмата, така че да спестят от пътуване. Посещенията в подобни предприятия и ангажирането с други социални предприятия биха били безценни на този етап.

Ранна фаза:

Тази фаза е, когато реалността на провеждането на операцията става по-ясна. Има изискване за практически решения: местоположение, уебсайт, доставка, грижа за клиентите и т.н. и поддръжка, когато се появят конкретни предизвикателства за предприятието.

Изискванията за обучение са:

Технологии за бизнеса: уебсайт, бази данни, компютърни услуги и др.

Стратегическо планиране: Преминаване от стартиране към устойчивост

Системи за финансов мениджмънт и управление 2: Във фаза 1 участниците ще бъдат запознати с концепциите, но възникват допълнителни въпроси, когато предприятието бъде създадено.

Изпълнение: Тази фаза се поддържа най-добре чрез метод на наставничество/обучение. Може да има приноси на поетапна основа, но необходимата подкрепа е предоставянето на навременни насоки и съвети за участниците

Зряла фаза:

На този етап от процеса предприятието е създадено и управлява различните си процеси и клиенти. Предизвикателствата, пред които е изправен този етап, са свързани с осигуряването на дългосрочната жизнеспособност на предприятието и гарантирането, че наследството е гарантирано.

Изисквания за обучение:

Преразглежда се на стратегическия план и посоката: Стратегическият план ще остане валиден само за 3-4 години и когато предприятието достигне този етап, тогава е необходимо преразглеждане и повторно калибриране. Процесът също ще бъде различен, защото е вероятно да има повече заинтересовани страни, включени в процеса.

Правни въпроси и управление: Гарантиране, че законът и управлението на организацията са подходящи за дългосрочната цел на организацията.

Планиране на наследяване: предизвикателството да се заменят „основателите“ на организацията и да се гарантира, че няма загуба на организационни знания в този процес.

Предоставянето на тази фаза на обучение е извън обхвата на този проект, но е съществен елемент за осигуряване на дългосрочната жизнеспособност на организацията.

Предложеното обучение трябва да подобри комбинираните компетенции в областта на бизнеса и социалните въпроси. В някои европейски страни, като Италия, има социален и общностен фасилитатор, който става все по-централен и използван. Това е професионален експерт в дейностите за подпомагане на процеса на вземане на решения, анализ на организационния контекст и планиране на участието в дейностите на дадена територия и нейната общност. Следователно фасилитаторите работят във всички тези контексти, включващи хетерогенни участници, ангажирани с общи нужди, което включва предприятия в общността. Сред основните им задачи е да проектират и прилагат практики за интервенция, насочени към най-критично изложените реалности на общността, като се фокусират конкретно върху социално-релационните нужди (като управление на конфликти), за да позволят прилагането на интервенции на общността с участие. И с намерението да си сътрудничим с групата, да постигнем общо начинание.

Според Международна асоциация на фасилитаторите, работата на фасилитатора на общността може да се счита за синтез на три професии. Първо, фасилитаторът е като архитект: той или тя събира информация за групата, нейните нужди и нейния контекст, проектира интервенция, насочена към удовлетворяване на очакваните резултати, и планира как да приложи същата тази интервенция; второ, той или тя е като пилот, който ръководи дейностите и динамиката на групата по време на изпълнението на общностния проект. По този начин разделянето на задачите между различните членове и управлението на конфликти по време на най-критичните фази попадат в тази перспектива. И накрая, фасилитаторът е водач: той или тя е фигурата, която придружава членовете, да речем, на общностна асоциация или предприятие в моменти на несъгласие, съмнение и обезсърчение.

Като цяло социалната икономика е добре обхваната в образованието в страните-партньори с няколко университета, включващи социална икономика в своите курсове или със специализирани университетски курсове, фокусирани върху социалната икономика. Това също е област на нарастващ интерес сред изследователите и се предлага в магистърски програми и на ниво докторантура. Вандор и др. (2022) идентифицират как университетите могат да играят ключова роля в предлагането на програми, които развиват важни умения в управлението, лидерството, измерването на въздействието, разработването на бизнес модели и продажбите в контекста на социалното предприемачество и също така предоставят умения за превенция на прегарянето. В допълнение, университетите биха могли да играят ключова роля, като предлагат подкрепа за стартиращи предприятия за директно прилагане на научените знания и умения при създаването на социални предприятия (Vandor et al., 2015).

В много от страните партньори има и обучения за НПО. Съществуват обаче много области, които се нуждаят от допълнителни изследвания и обучение, които са общи за редица страни партньори, много от които произтичат от анализа на казуси, експертни интервюта и преглед на литературата.

- Създаване на ясна и дългосрочна визия за социалната икономика и социалните предприятия;
- Необходимост служителите да се научат как да балансират икономическата ефективност и социалното мислене на работното място.
- Ефективност на прилаганите политики и правната рамка за насърчаване на социалните предприятия;
- Ролите на гражданското общество, неговите инициативи за стимулиране на социалната икономика и местните икономики и създаването на социален капитал в страната;
- Търсене на по-активно използване на възможностите за финансиране от европейските структурни и инвестиционни фондове и други програми на ЕС за стартиране на нови социални инициативи; наличието на знания и разбиране за това какви средства са на разположение за едно социално предприятие представлява решаващ елемент за стартирането и развитието на едно социално предприятие.
- Финансовото планиране, включително как да се инвестира капиталът на социалното предприятие, е от съществено значение за организирането на стабилен поток от ресурси.
- Справедливост и намаляване на административната тежест: включително инструменти за стимулиране, подходящи и достъпни за редица социални предприятия; както и изграждане на ефективни, бързи и финансово достъпни административни процедури.
- Създаване на механизми за включване на социалните предприятия в планирането и оценката на политиката за социално предприемачество на национално ниво; създаване на условия за развитие на социално предприемачество на местно ниво, съобразно спецификата и нуждите на съответната територия чрез включване на общините в този процес (чрез местни и регионални стратегии).

- Солидарност и партньорство: създаване на условия за взаимодействие, консултации, открит диалог и споделяне на отговорността между всички заинтересовани страни.
- Ефективност и ефикасност: прилагане на програми и мерки след анализ на потребностите, съгласуваност и адекватност на целите; съответствие на вложения ресурс с получения резултат - ясна оценка на финансовия и социален резултат.
- Меки умения: ефективна комуникация, системно мислене, емпатия, критично мислене и непредубеденост биха представлявали солидна основа за изучаване на динамиката на сътрудничеството и установяването на стабилни партньорства.
- Познаването на социалните медии и техните механизми е изключително важен инструмент за достигане до общността.
- Нужда от общностна анимация, групова фасилитация, методи на участие, общностна медиация и техники за разказване на истории.

Част 5: Заключение

В заключение, проектът ComEnt установи, че секторът на обществените предприятия се е развил на различни нива в страните партньори. Корените на предприемачеството в общността са сходни във всяка страна, водени от идеала за подкрепа на общността и колективни действия. Политическият опит на всяка страна е оказал значително влияние върху степента, в която се е развил секторът през последните 20 години. Това повлия на степента, в която подкрепата е предоставена на сектора във финансово и политическо отношение за сектора и на свой ред повлия на растежа на сектора във всяка страна.

Това, което става ясно от проучването, е, че общността/социалните предприятия, които са били включени, имат и оказват влияние върху промяната в своите райони и за общностите, които обслужват. Те имат подкрепата на общностите, в които работят, и са осигурили работа и/или услуги, необходими в тази област. Потенциалът на сектора да използва местната добра воля е значителен и е повлиял по-добре на живота на хората, с които работи.

Резултатите от това проучване биха могли да бъдат насърчение за всички заинтересовани страни, участващи в развитието на социалните предприятия (от социалните предприемачи до управлението), за насърчаване на екосистема, която ограничава бариерите пред развитието на социалните предприятия и изгражда капацитета на социалните предприемачи отчитайки техните нужди от обучение. Това би създавало по-добри шансове за социалните предприятия да успеят, да растат и да споделят своя модел. Докладът на Европейската комисия (2018) заключава, че екосистемата се състои от национални и местни политици, организации, които насърчават и признават дейностите на социалните предприятия, научни изследвания и образование, както и платформи за обмен и финансови посредници.

Проектът ComEnt имаше за цел да насърчи прилагането на подхода за водено от общността местно развитие (CLLD) за създаване на общностни и социални предприятия, активни в областта на трудовата интеграция (обучение и интеграция на

хора с увреждания и безработни) или предоставяне на ключови социални услуги (здравеопазване, благополучие и медицински грижи, здравни и детски услуги, услуги за възрастни хора или помощ за хора в неравностойно положение). Такива предприятия могат да играят важна роля за осигуряване на устойчиво местно развитие на общности в неравностойно положение. Казусите показват, че предприятията в общността имат потенциала да насърчават нео-ендогенно развитие (Olmedo & O'Shaughnessy, 2022) в маргинализирани общности.

Библиография

Ambrose-Oji, B., Lawrence, A. and Stewart, A. (2015) 'Community based forest enterprises in Britain: Two organising typologies', *Forest Policy & Economics*, 58, pp. 65–74. doi:10.1016/j.forpol.2014.11.005.

Apostolopoulos, N., Newbery, R. and Gkartzios, M., 2019. Social enterprise and community resilience: Examining a Greek response to turbulent times. *Journal of Rural studies*, 70, pp.215-224.

Bailey, N., 2012. The role, organisation and contribution of community enterprise to urban regeneration policy in the UK. *Progress in planning*, 77(1), pp.1-35.

Bailey, N., Kleinhans, R. and Lindbergh, J., 2018. An assessment of community-based social enterprise in three European countries.

Barraket, J. and Archer, V. (2010) 'Social Inclusion through Community Enterprise? Examining the Available Evidence', *Third Sector Review*, 16(1), pp. 13–28. Available at: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=59387242&scope=site>

Buratti, N., Sillig, C. and Albanese, M. (2022) 'Community enterprise, community entrepreneurship and local development: a literature review on three decades of empirical studies and theorizations', *Entrepreneurship & Regional Development*, 34(5/6), pp. 376–401. doi:10.1080/08985626.2022.2047797.

Defourny, J. and Nyssens, M., 2008. Social enterprise in Europe: recent trends and developments. *Social enterprise journal*, 4(3), pp.202-228.

Earley, A. (2023) 'Achieving urban regeneration without gentrification? Community enterprises and community assets in the UK', *Journal of Urban Affairs*, pp. 1–24. doi:10.1080/07352166.2023.2229459.

European Commission (2020) Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report. Authors: Carlo Borzaga, Giulia Galera, Barbara Franchini, Stefania Chiomento, Rocío Nogales and Chiara Carini. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at <https://europa.eu/!Qq64ny>

Farmer, J., De Cotta, T., McKinnon, K., Barraket, J., Munoz, S.A., Douglas, H. and Roy, M.J., 2016. Social enterprise and wellbeing in community life. *Social Enterprise Journal*, 12(2), pp.235-254.

Gray, B.J. et al. (2014) 'Encouraging sustainable entrepreneurship in climate-threatened communities: a Samoan case study', *Entrepreneurship & Regional Development*, 26(5/6), pp. 401–430. doi:10.1080/08985626.2014.922622.

Gibson-Graham, J.K. and Cameron, J. (2007) 'Community Enterprises: Imagining and Enacting Alternatives to Capitalism', *Social Alternatives*, 26(1), pp. 20–25. Available at: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=sih&AN=25228779&scope=site>.

Hertel, C., Bacq, S. and Belz, F.M., 2019. It takes a village to sustain a village: A social identity perspective on successful community-based enterprise creation. *Academy of Management Discoveries*, 5(4), pp.438-464.

Khuma, K., Thipwiwatpotjana, S. and Bootnoi, N. (2020) 'Support and Operational Factors Affecting the Success of Community Enterprises', *Human Behavior, Development & Society*, 21(2), pp. 90–99. Available at: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=144275278&scope=site>

Kleinhans, R. and Ham, M.V., 2017. The support paradox in community enterprise experiments in the Netherlands. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 31(4), pp.570-589.

Koh, K.Y., Richards, G. and Hall, D. (2000) 'Part 3: Developing community enterprise: Chapter 13: Understanding community tourism entrepreneurship', *Tourism & Sustainable Community Development*, pp. 205–217. Available at: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edo&AN=17447253&scope=site>

Kovanen, S. (2020) 'Collaborative Patterns of Long-Term Sustainability in Community Social Enterprises: An International Comparative Case Study', *Quaestiones Geographicae*, 39(4), pp. 53–63. doi:10.2478/quageo-2020-0033.

Peredo, A.M. and Chrisman, J.J., 2017. Conceptual foundations: Community-based enterprise and community development. *Entrepreneurial neighbourhoods*, pp.151-178.

Powe, N. (2019) 'Community enterprises as boundary organisations aiding small-town revival: exploring the potential', *TPR: Town Planning Review*, 90(6), pp. 625–651. doi:10.3828/tpr.2019.40.

Sacchetti, S. and Campbell, C., 2014. Creating space for communities: social enterprise and the bright side of social capital. *Journal of Entrepreneurial and Organizational Diversity*, 3(2), pp.32-48.

SENA – Social Entrepreneurship Network sena.or.at (2020) Social Entrepreneurship: Monitor Österreich.

Somerville, P. and McElwee, G. (2011) 'Situating community enterprise: A theoretical exploration', *Entrepreneurship & Regional Development*, 23(5/6), pp. 317–330. doi:10.1080/08985626.2011.580161.

Soviana, S., 2015. Toward a sustainable community-based enterprise: Organizational architecture and performance. *Management and Organizational Studies*, 2(1), pp.1-15.

Steiner, A. and Teasdale, S., 2019. Unlocking the potential of rural social enterprise. *Journal of Rural Studies*, 70, pp.144-154.

Stott, N., Fava, M. and Slawinski, N., 2019. Community social innovation: taking a long view on community enterprise. *Handbook of Inclusive Innovation: The Role of Organizations, Markets and Communities in Social Innovation*, pp.145-166.

Steinerowski, A.A. and Steinerowska-Streb, I., 2012. Can social enterprise contribute to creating sustainable rural communities? Using the lens of structuration theory to analyse the emergence of rural social enterprise. *Local Economy*, 27(2), pp.167-182.

Tracy, P., Phillips, N. and Haugh, H. (2005) 'Beyond Philanthropy: Community Enterprise as a Basis for Corporate Citizenship', *Journal of Business Ethics*, 58(4), pp. 327–344. doi:10.1007/s10551-004-6944-x.

Underwood, S. *et al.* (2012) *Social and Sustainable Enterprise : Changing the Nature of Business*. Bingley, U.K.: Emerald Group Publishing Limited (Contemporary Issues in Entrepreneurship Research). Available at:
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=526515&scope=site>

Valchovska, S. and Watts, G., 2016. Interpreting community-based enterprise: A case study from rural Wales. *Journal of Social Entrepreneurship*, 7(2), pp.211-235.

Vestrum, I., Rasmussen, E. and Carter, S. (2017) 'How nascent community enterprises build legitimacy in internal and external environments', *Regional Studies*, 51(11), pp. 1721–1734. doi:10.1080/00343404.2016.1220675.

Website:

<https://www.accesseurope.ie/organisation/community-enterprise-association-ireland>

[https://www.localenterprise.ie/Discover-Business-Supports/First-Stop-Shop/National-Association-of-Community-Enterprise-Centres-NACEC-/](https://www.localenterprise.ie/Discover-Business-Supports/First-Stop-Shop/National-Association-of-Community-Enterprise-Centres-NACEC/)

<https://www.socialenterprise.ie/>

Austria

<https://www.sena.or.at/>

Bulgaria

https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/my-country/bulgaria_en

Italy

https://fabmove.eu/country_report/social-enterprises-in-italy/

Ireland

<https://www.accesseurope.ie/organisation/community-enterprise-association-ireland>

[https://www.localenterprise.ie/Discover-Business-Supports/First-Stop-Shop/National-Association-of-Community-Enterprise-Centres-NACEC-/](https://www.localenterprise.ie/Discover-Business-Supports/First-Stop-Shop/National-Association-of-Community-Enterprise-Centres-NACEC/)

<https://www.socialenterprise.ie/>

Romania

<https://riseromania.ro/en/home>